

# VESTITORUL

ORGAN AL EPARHIEI ROMÂNE UNITE DE ORADEA ȘI REVISTĂ DE CULTURĂ RELIGIOASĂ

Redacția :  
Piața Unirii No. 3.  
Administrația :  
Parcul Ștefan cel Mare No. 8.

Apare  
la 1 și la 15 a fiecărei luni

ABONAMENT :  
Parohiile : . . . . . 200 Lei  
Particulari : . . . . . 160 Lei  
Membrii Agrului . . . . . 100 Lei

## PARTEA NEOFICIALĂ

### Biblioteci parohiale populare.

Un mijloc foarte eficace pentru educarea și luminaarea norodului, fără îndoială, sunt bibliotecile populare. Dar importanța și existența unor astfel de biblioteci se impune și din punct de vedere pastoral. Rezultatele produse de ele nu sunt neglijabile.

Azi, când analfabetismul trebuie să ne fie dușman de moarte, cetitul are o importanță capitală. Manifestările de idei și curente, de orice natură, pentru a prinde rădăcini, se servesc de broșuri, cu conținut potrivit scopului urmărit. Efectele unui discurs sunt mult prea disparente, fiind afectate numai pentru momentul în care s'au produs cele spuse; dimpotrivă, rămân și se imprimă adânc în sufletul cetitorului cele citite dintr'o carte ori broșură. Sectele religioase, la noi, atât de răspândite și atât de primejdioase pentru sufletul românesc, trăiesc și cuceresc terenuri noi prin broșuri, larg răspândite în masele poporului pe prefuri de nimica.

Existența unei biblioteci parohiale populare e necesită de vremurile pe cari le trăim. Azi, când se citește atât de mult, și atâta fără de rost, o bibliotecă parohială populară, bine asortată, ar da roadele cele mai bune.

Inițierea unor astfel de biblioteci nu reclamă multă cheltuială, cu un capital de 5—600 de Lei, ori care paroh și-ar putea înjgheba o mică bibliotecă, care ar furniza enoriașilor săi lectura cea mai potrivită și dorită de sufletele lor, dornice de adevăr și lumină.

În Dumineci și 'n sărbători, localul școalelor noastre confesionale, aservite încă azi învățământului de stat, ar putea forma sălile de lectură, unde tinerimea și bătrânii s'ar aduna, sub conducerea și controlul parohului, pentru a se deprinde cu cetitul cărților folositoare. Broșurile cu conținut moral ar ridica și ar întări morala credincioșilor. Istoriile sfinte din viețile sfinților ar servi de îndreptar celor dornici de o viață mai intensivă creștinească. Câte și mai câte cunoștințe folositoare ar putea câștiga poporul în astfel de șezători „literare”. Chiar preotul, din când în când, le-ar putea citi din câte o carte bună și folositoare.

Natural, aici, s'ar impune și clasificarea auditorilor și ciferitorilor, potrivit după etate și sex.

Obișnuind pe credincioșii noștri cu cetitul, s'ar putea rezolva marea și atât de discutată problemă a colportajului. E un fapt indiscutabil, că acela care a citit o carte bună și i-a plăcut, va căuta să o și aibă, ba mai mult va încerca să-și procure și altele cu conținut asemănător și astfel, multe cărți folositoare, scrise pentru ridicarea norodului, n'ar mai sta prăfuite în rafturile librăriilor.

Dar un lucru nu trebuie să se uite: nu orice lectură este potrivită pentru popor, trebuiesc bine alese, amăsurat după capacitățile lor intelectuale. Și slavă Domnului, nu ne putem plânge, avem o mulțime de broșuri cu conținut religios-moral, eșite din teascurile tipografiilor noastre diecezane. „Presa bună” din Iași; Lugoju, Blajul, Oradea, Gherla, Beiușul, ne-ar furniza stocul suficient pentru un început de biblioteci parohiale populare.

Aici, desigur și „Agrului” diecezan i s'ar rezerva un rol foarte important. Aici ar putea activa cu mai mult rezultat moral. Imboldul, de altfel i s'a dat de sus, chiar prin șeful eparhiei, Excelența Sa Arhiepiscopul Dr. Valeriu Traian Frențiu, care a tipărit pe cheltuiala sa 12 numere din Biblioteca Populară a „Agrului”, toate scrise de scriitorul ardelean Ion Agârbiceanu. Cu ocaziunea deplasărilor la sate, făcute în scop de propagandă morală și culturală, Agru ar putea inaugura aceste biblioteci populare.

Ne-ar plăcea însă, dacă și până la inspirațiunile de sus, parohii noștri ar activa în mod individual. Un punct din programul sinoadelor protopopești ar putea forma și chestiunea inițierii bibliotecilor parohiale populare. E în interesul parohiei și al Bisericii.

De multeori, cu ajutorul unor broșuri poți să ajungi la un rezultat cu mult mai practic, decât printr'o cuvântare ticluită cu mult zel, dar pe care o ascultă numai cei de față. Afară de asta, de multeori, însă, sunt lucruri cari se imprimă cu mult mai bine citindu-se mereu, vorba proverbului „*verba volant, scripta manent*”. Avem atâtea cazuri, în trecutul bisericii noastre, când mulți, foarte mulți s'au reîntors în sinul Bisericii lui Hristos, în urma cetirii unei broșurele, care

avuse o așa mare influință, încât i-a determinat să se reîntoarcă la Isus.

Nu ne îndoim, că parohii noștri vor căuta să se conformeze întocmai celor scrise de noi, nizuindu-se să le traducă și'n fapt, dând astfel dovadă că 'nțeleg puterea și eficacitatea acestui mijloc important de pastorație, reclamat de vremurile de acum. Altfel, dacă nu ne vom mișca, ne vor acoperi valurile răutății ce-și fac loc cu zor printre sufletele credincioșilor. *Memento* deci până ce nu e târziu, altfel *sero medicina paratur*, vorba proverbului.

**Basarab Moldoveanu.**

## Iustin Popfiu.

Și-a a avut și Bihorul oamenii săi aleși, cari au încrestat urme vii, neperitoare pe paginile pururea deschise ale trecutului. S'a muncit cu multă însuflețire și în acest colț de țară; s'au consumat energii și aici și s'au afirmat crezuri. Lungul șir de vlădici ziditori de școale și canonici literați, alătura de un însemnat număr de preoți și mireni, frământați de nevoile neamului, ne sunt cea mai bună dovadă despre aceasta.

Unul dintre ei a fost și Iustin Popfiu, om de acțiune, poet, prozator și bun orator bisericesc, dela a cărui moarte se împlinise 50 de ani. Credem de bine, ca din acest prilej să ne oprim un moment asupra vieții lui, care, cu toată scurțimea, e caracterizată printr'o rodnică activitate.

I. Popfiu s'a născut la 23 Octombrie 1841 în comuna Dijir din acest județ. Școala primară o face în Baia-Mare și Carei, liceul la Oradea, iar teologia, trimis de episcopul Erdélyi, la Viena în institutul „Sf. Varvara”. Hirotonit în 1863 întru preot, în 1864 propune la liceul Premonstratens din Oradea limba și literatura română și religia. În 1871 e numit camerar papal, apoi, de către episcopul Olteanu, asesor consistorial și protopop onorar Dela 1874 până la 1879 funcționează ca și prof. de Liturgică pentru clericii Români la Seminarul latin din Oradea, la care dată, sub episcopul Michail Pavel, trece ca și protopop la Leta-Mare, unde se stinge în 1882 după o scurtă dar bogată pastorație între credincioșii Români uniți de acolo.

*Activitatea.* Iustin Popfiu, înzestrat cu distinge calități și o uriașă putere de muncă, a știut să-și cheltuiască energiile cumpănit și cu folos pe toate terenurile în cari a activat.

Ca și profesor în afară de catedră se interesează de Societatea de lectură a tinerimii române orădene înființată în 1852, pe care tinde s'o reformeze. În acest scop ține o ședință în 16 Oct. 1864, unde se hotărăște ținerea ședințelor literare săptămânal, precum și ținerea în fiecare an a unei ședințe

publice, în care elevii să-și citească lucrările originale. La alcătuirea programului contribuie însuși cu lucrări personale și încurajează pe tinerii membri. Deasemenea ia sub conducerea sa, sprijinit de rector, orchestra și corul Seminarului. În mâna elevilor săi pune un curs de limba și literatura română, care se bucură de atenție timp îndelungat.

În „Familia” lui Iosif Vulcan în numeroase articole se ocupă de ortografie.

În 1866 scrie în „Sionul Românesc” al lui Dr. Grig. Silași un interesant articol asupra hirotonirii episcopilor.

Ca și poet și prozator în 1864 scoate un almanah „Fenice”, care, împreună cu „Diorile Bihorului” a lui Dionisie Pășcuțiu, e oglinda fidelă a mișcării literare bihorene din a doua jumătate a veacului trecut. În 1870 tipărește la Oradea un volum intitulat „Poesia și Prosa,” producții literare criticate aspru de unii, dar apreciate cu măsura convenită de alții și îndeosebi de localnici.

Ca distins orator bisericesc s'a gândit să le fie un real ajutor fraților săi preoți, în care scop în 1868 începe redactarea revistei omiletice bilunare „Amvonul” unde se tipăresc 50 dintre predicile lui. Revista apărea în 1300 exemplare, semn că era apreciată în deajuns.

În 1877 pune în mâna intelectualilor români uniți o carte de rugăciuni.

Împreună cu Iosif Vulcan înaintează în chestiunea autonomiei catolice un memoriu Congresului catolic ținut în acest scop, în care motivează neparticiparea delegaților Români la lucrările aceluși congres, prezintă totodată punctul de vedere al Bisericii Române unite.

Ca istoric scrie biografia episcopului Iosif Papp Szilágyi apărută în Pécs în anul 1864. În acelaș loc tipărește în 1867 biografia episcopului Alex. Șterca Șuluțiu. În 1875 tipărește la Oradea românește și ungurește o cuvântare despre baronul Vasile Pop, f. vice-prezident al „Astrei”, iar în 1876 un panegiric asupra lui Fr. Deák.

Ca politician e mai puțin norocos. În 1871 e candidat de deputat naționalist ca partizan al lui Fr. Deák la Marghita. Nu reușește. Se ocupă însă și pe mai departe de politică, precizându-și vederile în numeroase articole politice.

Colaborează la revista pedagogică „Amiculu Scólei”.

În pastorație se dovedește un bun și zelos preot și un mare iubitor al săracilor.

Aceasta ar fi în câteva cuvinte activitatea lui Iustin Popfiu, activitate îndreptată spre ridicarea nivelului cultural și creierea unei atmosfere naționale în Bihor. Cuvine-se deci să-i serbăm și noi pomenirea.

Eugen Micu.



## Familia și neamul în pericol.

D-zeu, când a zidit lumea, a zidit toffelul de viețaji, și, ca o coroană a tuturor, l-a zidit pe om, înzestrându-l cu o schintele dumnezească — sufletul, prin ce se deosebește de toate celelalte făpturi. Are minte, pricepere și voință.

### Formarea și scopul familiei.

Când D-zeu a făcut pe tovarăsa lui Adam, pe Eva, li-a zis: „Creșteți și vă înmulțiți și umpleți tot pământul!” Aceasta era *deviza familiei*, adică a căsătoriei.

La 4000 de ani după isgonirea protopărinților din rai, în urma păcatului strămoșesc, vine Isus, D-zeul întrupat și legătura dintre bărbat și femeie o declară de sfântă, de taină indisolubilă în această vieță dupăce odată s'a încheiat în mod valabil, după *orânduile lui D-zeu*, înaintea sft-lui Altar, prin binecuvântarea preotului, sluga D-lui.

Creștinătatea o și ține de aproape 2000 ani. Cum cultura înaintează, salturile enorme o scot din ogașul prescris al celor sfinte; lumea de azi, în urma înaltei științe, folosită mai mult spre rău decât spre bine, nu dă nimic pe cele sfinte, le desconsideră și face ce vrea.

Greutatea traiului, care se tot agravează, delălătură deviza și căsătoria *decade la o legătură de tonărășie*, care după concepția acestor moderni, se poate desface oricând.

Unele neînțelegeri, conflicte familiare, ușor prăbușesc aceasta unitate socială nezidită pe temelia lăsată de D-zeu, pe dragostea reciprocă și frica lui D-zeu.

### Femeea alături de soț.

Femeea, nevoită fiind a colabora la munca mecanică, ba și intelectuală a bărbatului, ca muncitoare și funcționară, nu mai contribuie la procrearea și crearea și creșterea generațiilor în sânul familiei ei, ci, demulțori, evită maternitatea chiar cu riscul sănătății și al vieții sale, uitând de mult de cele dumnezești și sfinte pentru cele materiale, ba de cele dintâi nici nu are destulă cunoștință din lipsă cea mare de educație religioasă, ce domină azi.

Femeea de azi nu vrea viață patriarhală, nu și periclitează profesiunea, ocupația, cu întreruperile inevitabile ale sarcinii, nașterii și maternității, pierind astfel cu totul instinctul de conservare al societății.

Soțul aprobă aceasta, preferind să aibă soție pentru toate cazurile.

Această decadentă progresivă denotă absența totală a cultului morale, care numai prin disciplină religioasă se poate infiltra în familii și transmite generațiilor.

Deci motive de ordin economic și moral împiedcă căsătoria, o fac sterilă ori limitează numărul copiilor, deci *se pierde din vedere scopul ei*.

### Căsătoriile de azi.

Unii, pentru îndestularea instinctului animalic, trăiesc în concubinaj, sau în căsătorie de tovarășie, să se poată despărți când vor vrea; alții se căsătoresc și se cunună cu gândul la divorț, dacă nu le va conveni. Deci nu se gândesc de loc la sfânta datorie, la formarea familiei, ci fac aș anumitele „*mariage voluntare sterile*”. Iar alții, în număr considerabil, nici nu

se căsătoresc de fel, aceștia formând *garda „celibatilor moderni”, a burlacilor*.

Celibatariatul acesta și căsătoriile sterile desorganizează familia, prin ce *se periclitează existența Neamului și a Statului*.

Deci contra acestora trebuie să lupte Neamul și Statul, care vrea să trăiască și să prospereze.

### Ce a făcut Mussolini?

De aceasta s'a convins și *Benito Mussolini* urmărind recensământul și statistica creșterii forțelor naționale și văzând primejdia care se arată cu decenii înainte, a impus *darea celibatilor*, ce face 50 milioane lire anual, a înmulțit instituțiile destinate maternității și îngrijirii copiilor (puericulturii), asistența medicală pentru îngrijirea femeilor leuze și oprirea mortalității infantile și prin ordin severe se îngrijește de situația economică și condițiile în cari trăiesc familiile cu progeneruri numeroase, în caz de lipsă dându le sprijinul financiar necesar celor nevoiași și suferinzi.

Restrângerea și combaterea mortalității infantile, interzicerea exodului nejustificat, la orașe, igiena vitalității pentru mărirea posibilității de producție au fost preocupările lui Mussolini.

### Șomerii.

Colaborarea femeilor în șir cu bărbații, ba de mulțori și înlăturându-i, a depreciat munca bărbaților și luând ele locul multora a dat naștere marelui flagel social *șomajului*.

### Ce e de făcut?

Toți șomerii, toți soții și părinții, căroră li-e greu, ba poate și imposibil a trăi și susținea familia, ar trebui să prelindă *a se lua dela femei oficiile* și a se da bărbaților, căroră să li-se deie lefuri destul de mari pentru susținerea familiei, iar femeea *să redevină soție adevărată și mamă*.

Case igienice, *asigurarea existenței* prin ocupații continue și sistematizate, timp de recreație, distracții familiilor muncitorești, mijloace de educație și asistență medicală gratis la îndemâna copiilor *muncitorilor* dela orașe, ar mai împuțina, deși nu chiar delătura, sterilitatea masselor muncitorești, cari sunt mai numeroase la orașe.

Cu asigurarea existenței prin salarizare corepunzătoare timpului a *massei funcționarești* fără lefuri prea mari pentru funcționarii cei superiori reduși la număr și fără tâlhării funcționarești și ei, funcționarii ar fi readuși măcar în parte la deviza familiei; iar prin ușurarea soartei *țărănilor*, cari fac cea mai mare parte din populația țării, și prin combaterea bolilor sociale și interzicerea răspândirii mijloacelor de sterilizare a celor sănătoși, adeca de sugrumare a conștiinței rasei deoparte, de cari în toate satele există deja; prin îndemnarea sau silirea celibatilor moderni, a burlacilor, să se căsătorească înființând *darea celibilor* și prin dispoziții severe contra mariagelor voluntare sterile, de altă parte, s'ar reveni, măcar în parte, la scopul social pentru care oamenii sunt creați: *formarea familiei*.

### Piedeca — pildele rele.

E drept, că cea mai mare răutate e în masele burgheze, în bogății dela orașe, ba și dela sate.

*Doamnele* din societatea înaltă, cari ar avea cu ce crește, îmbrăca și dota cât de mulți copii, ca să

nu le încomodeze, să se poată prezenta la toffelul de întâlniri, serate, teatre, baluri etc., fără nici un gând la copiii lăsați acasă, *n'au nici un copil sau rareori câte unul, dacă vreau*. Mai cu drag țin în cameiă, în brațe și culcă în pat câte un câine, îl îmbăiază, îl hrănesc cu cafea și cu carne, îl sărulă în bot și-l duc, făloase, la plimbare, decât un copil. Câinele îl pot lăpăda oricând, dacă se urăsc cu el, dar copilul nu. De n'ar fi legea răspunderii și greutățile nașterii, poate și copiii și-ar procura.

Tot așa's și Românele înstărite și cochete deprin unele sale, mai ales prin Banat, cari au avut puțină materială și sufletul fără D-zeu (caracteristicul celor bogăți) de a-și câștiga unealta cu care să oprească plămădirea fălului. Altele mai proaste, voind a se feri și ele de nașteri, și-au cauzat și-și cauzează avorturi, raclaje, cari, când nu reușesc, plătesc îndrăzneala cu capul — căci au voit să trăiască comod, după voia lor, fără copii, ori n'au vrut să-și parceleze averea între mai mulți copii.

### Prolificii și ajutorarea lor.

Sătencelor sărace și cari mai au încă frică de D-zeu, le dă D-zeu copii berechet. Sătenii prolifici ar trebui să primească *primă de încurajare* și la caz de nevoie ajutor familiar pentru creșterea și îmbrăcarea copiilor și acasă și la școli, căci *ei sunt cei mai sănătoși indivizi ai societății* și de rezultatul de întrecere în prolificitate a săteanului depinde soarta Statului.

Din bugetul nici unei comune nu ar trebui să lipsească o sumă pentru prolificii săraci. Dar acea cel sumă să nu fie nefolosită, sau folosită pentru alte scopuri, decât pentru destinaț. Conducătoarele și conducătorii carității creștine din județe ar putea controla acest lucru.

Bogații strâng averea, marii funcționari primesc lefurile grase, iar greutățile, neavând copii ori având pușini le au poată ușor.

Săracii și micii funcționari încărcăți cu familii grele cu greu câștigă puținul, din ce nu se ajunge nici pe hrana și îmbrăcarea familiei, nici pe greutățile nici, dar mari, pentru ei. Tot din greu trudesc și tot nu au nimica. Din lipsuri și din datorii nu mai ies.

Pe cei săraci și lipsiți bogații și legea ar trebui să-i ajute, să nu fie nevoiți a-și face ei ajutor.

### Modul de îndreptare.

Când s'ar asigura posibilitatea traiului, a susținerii familiei și creșterii copiilor în mod cinstit, toți acei creștini buni, cari azi numai pentru greutățile vieții nu se căsătoresc, s'ar căsători și ar forma cele mai cinstite, fericite și folositoare familii pentru conservarea și înmulțirea neamului, iar familiile sterile și sănătoase ar fi prolificice, iar cei ce nici atunci nu s'ar căsători, plătind o dare celibatară, dar nu infimă și de răs, cum proiectase D-l *Georgescu-Bârlad*, ci să ajungă și măcar până la 25% din salariul sau venitul respectivilor, ar contribui la creșterea fiilor neamului și la ajutorarea acelor, cari se îngrijesc de susținerea și creșterea forțelor naționale.

Intelectualii orașelor și satelor cu pilde de îndrumare și caritate creștină, preoțimea prin împlinirea datorinței de a propovădui educația religioasă, cultura morală și că numai prin căsătorii cinstite legate în legea sf. Biserici și dornice de copii crescuți creștinește se poate câștiga fericirea pământească, care apoi pe adevăratul creștin îl călăuzește la fericirea cerească și eternă, iar Statul, adevăratul conducătorii supremi, prin formarea și asigurarea existenței și vieții patriarhale, ca Mussolini, prin oprirea sterilizării moderne și recompensa prolificurii și prin aplicarea legii față de cei buni și de cei rău — chiar miniștri să fie — contribuind și cu exemplul lor, vor dovedi lumii, că cum se lucrează pentru conservarea, întărirea, înflorirea și nobilitarea neamului și asigurarea existenței și fericirii fiecărui individ din acel neam.

Ioan Tămașiu, învățător.

## Catolicismul și unificarea sufletească

— Răspuns pentru „Legea Românească” —

III.

O problemă mult prea agitată și mereu ținută la suprafață, din partea frașilor noștri ortodocși, e chestiunea rentelor<sup>1)</sup> primite dela Stat de Biserica noastră, în schimbul moșiilor expropriate, deși chestiunea aceasta e mult prea simplă și nu'n cape pentru o discuție; toată chestiunea se reduce la dragostea ce ni o poartă iubirii noștri, frașii, cari mereu se simt neîndreptățiți, și'n nesațul lor al dori să acapareze toate bogățiile țării pentru biserica lor, care, cu sau fără bogății, nu s'a afișat nici odată într'o postură de cultură și progres pentru neamul nostru românesc.

Reforma agrară deposedase Biserica noastră de averi, asupra cărora avea drept de proprietate deplină, și, în schimbul lor, Statul a trebuit să dea vrând-nevrând, o despăgubire. A și dat. A dat niște hârtii de valoare, numite rente. Valoarea acestor hârtii însă a scăzut la bursă cu 75%, iar interesele pentru rente se încasează foarte anevoios.

În schimb, Biserica ortodoxă, în urma reformei agrare, a profitat nespuse de mult. Unde avuse averi

imense, ca în Bucovina și Basarabia, reforma agrară a sculit-o de expropriere, iar unde n'a avut latifundii a fost împroprietărită cu moșii mari. Cu toate aceste „frașii” nu sunt mulțumiți, nu se vor mulțumi poate nici odată, ura și invidia lor nu se va stinge până atunci până când nu vom fi de averi complect deposedați. De altfel, am avut prilejul, să vedem manifestându-se bucuria „frățescă” atunci, când servitorii altarelor noastre cu studii universitate, oameni cu familii grele, au fost privați de lefuri, prin cuminența guvernului Iorga-Argetoianu, când preoșilor noștri li s'au dat lefuri de bațjocură, mai puțin decât preoșilor minoritari și mai puțin decât măturătorilor de stradă. Mare serbătoare a fost, pe acelea vremuri, în ortodoxia românească.

Statul, expropriind moșiile bisericii noastre, a trebuit să dea despăgubiri, conform art. 17, al. 3 din Constituție, care spune categoric: „*Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru cauză de utilitate publică și după dreaptă și prealabilă despăgubire stabilită de justiție.*” Așa fiind, Statul nu de dragul uniștilor a dat rentele, a dat fiindcă era obligat de Constituție,

<sup>1)</sup> Legea Românească”, Oradea, 1932, nr. 17.

să dea despăgubiri. Ori frații vreau și revizuirea Constituției? De acord, dar fără termenul „dominant”.

Să ne oprim nițel. La 13 Decembrie 1863, când, însfârșit, se volă secularizarea averilor mănăstirilor închinatelor, Statul pentru moștile expropriate oferi 83 milioane lei aur,<sup>1)</sup> „dar milioanele oferite de guvernul român fură respinse cu indignare de Locurile sfinte, cari tot mai sperau că vor intra iarăși în posesiunea veniturilor închinatelor.”<sup>2)</sup> Mănăstirile închinatelor erau, însă, *locașuri de umilire națională*, unde se adăpostiră călugării greci, veniți la noi în țară, cari trăiau în desfătări și fărădelegi, desprețuind tot ce e românesc; despre ei și despre ceilalți greci veniți din Phanar, cari ne fericeau și sugeau vloga bietului popor românesc, a scris cronicarul Ion Neculcea: „Când vrea Dumnezeu să facă să nu fie rugină pe hieru (fer) și Turci în Țărigrad să nu fie, și lupii să nu mănânce oile în lume, atunce poate nu vor fi nici Greci în Moldova, în țeara Muntenescă; nici or fi boieri, nici or putea mânca aceste țeri cum le mănâncă, iară alt leac n'au rămas cu condeii mei să mai pomenesc ca să pot găci. Focul îl stângi, apa o iezești și o abași pe altă parte, vântul când bate te dai în lături într'un adăpost și te odihnești, soarele întră în nuori, noaptea cu întunecul trece și se face iar lumină, iară la Grec milă sau omenie, sau dreptate, sau neviclesug, nici unele de aceste nu sunt, sau frica lui Dumnezeu, numai când nu poate să facă rău se arată cu blândețe; iară inima și firea, tot cât ar putea este să facă răutate”. Aștia au fost Grecii, adăpostii la noi în țară, profitorii averilor mănăstirești, stăpânitorii  $\frac{1}{5}$  părți din pământurile țării, jefuitoorii avutului acestei țării, cari transportau bogățiile noastre peste hotare, dar pentru cultura românească n'au jefit nimica și'n urma lor numai rușine am îndurat și cu batjocuri am fost acoperiți, în schimb, au demoralizat și viciat moravurile poporului nostru românesc. Cu toate acestea, secularizându-se averile mănăstirilor închinatelor, grecilor haini li s'a oferit despăgubire.

Dar aceștia spre fericirea țării, sprijinindu-se pe Ruși și „nădăduind zile mai bune, nu făcură nici un pas pentru primirea acestei sume, se hotărî, peste patru ani de zile, că întreaga chestie este isprăvită. Astfel se capătă din nou o cincime din pământul național.”<sup>3)</sup> „Grecii însă nu se dau bătuți; și ar fi fost ascultați de Austria, Rusia, Anglia și Prusia. Napoleon III era însă arbitru Europei. Împăratul Francezilor a împedecat puterile să intervină.”<sup>4)</sup>

Acum se revenim. Pe vremea când credința, limba și demnitatea noastră națională, începu să se trezească, în urma apostoliei călugărilor dela mănăstirea Sf. Treimi din Blaj, la 1777, Papa Piu VI, la stăruințele împărătesei Maria Terezia, prin bulla „Indefessum” întemeiază episcopia română unită din Oradea, pe care Maria Terezia o înzestrea cu moșia dela Beiuș—Holod, luată din proprietățile episcopiei romano-catolice din Oradea. Prin dotarea acestei eparhii, episcopii acestei dieceze românești au fost ridicați în prestigiu în fața stăpânitorilor, și mai ales

<sup>1)</sup> M. Theodorian Carada, Din frământările trecutului, București 1920, p. 225.

<sup>2)</sup> N. Dobrescu: Istoria Bisericii românești, București, ed. II, 1923, p. 190, cf. N. Iorga: Istoria Bisericii românești, Vălenii de munte, 1909, vol. II, p. 310

<sup>3)</sup> N. Iorga: Istoria Românilor pentru poporul românesc, Vălenii de munte, 1910, p. 370.

<sup>4)</sup> M. Th. Carada, op citat, p. 223

pe acele timpuri, așa zise fiziocratice, când pământul era considerat de unicul izvor al bogățiilor. Episcopii uniți, din fii de iobagi, au devenit seniori. Dar cu toate bogățiile primite, cari s'au dat exclusiv pentru uzul lor personal, arhieriei noastre nu le-au folosit pentru nevoile lor personale, ci, îndemnați de o înaltă iubire de neam, după modelul Blajului, au deschis la Beiuș, „spre binele comun și al poporului românesc îndeosebi”, o școală secundară, un liceu, care a fost cel mai vechiu după școlile Blajului. „Și de atunci până ieri, în toată scurgerea veacului XIX, Românii din întreg acest semicerc din jurul Transilvaniei, n'au fost în măsură să mai poată smulge o școală similară. În chipul acesta Maramurușul, Satumare, Bihorul, Aradul și Banatul, aproape două milioane de Români din aceste părți, fură îndemnați și avizați până la întregirea neamului, la unicul liceu românesc, la liceul din Beiuș, al lui Samuil Vulcan.”<sup>1)</sup> Această școală înființată și susținută din domeniul dela Beiuș—Holod, a fost frecventată și de ortodoxi. Liceul din Beiuș n'a avut niciodată caracter confesional, în sensul proselitistic al cuvântului, aici au fost la fel ajutorați elevii ortodoxi și uniți, de marele patron. Dacă n'ar fi fost această școală, sau dacă ar fi avut un caracter confesional proselitistic, desigur, azi, aceia cari ne bârfesc, n'ar fi ceace sunt, ar fi, în schimb, niște bieți plugari, muncind moșiile episcopiești. Ciudată ironie a sorții, să ridici pe cineva de jos, să-l adapi în cultură și știință românească și creștinească, și'n loc să-ți fie recunoscător, îți este dușman neîmpăcat! Ce-ar fi fost de eparhia ortodoxă din Oradea, dacă n'ar fi fost liceul catolic românesc din Beiuș? 90% din preoțimea ei, dinainte de înfăptuirea României-Mari, au studiat la Beiuș, fără să amintim miile de intelectuali ortodoxi ieșiți din acest liceu, azi mari demnitari? Și mă'ntr'eb, ce-ar fi fost de noi, dacă nu s'ar fi înființat episcopia română-unită din Oradea, și, dacă această episcopie n'ar fi fost dotată cu moșii, și chiar dotată, dacă episcopii uniți, luând exemplul călugărilor greci ortodoxi, n'ar fi jefit pentru cultura națională?

Ce-ar fi de noi, dacă Blajul și Beiușul ar fi făcut confesionalism și nu și-ar fi deschis porțile pentru fiii iobagilor ortodoxi, desigur, nici liceul dela Brașov nu lua ființă — azi, pe nedrept e liceu confesional ortodox —, desigur numărul intelectualilor ortodoxi ardeleni ar fi foarte redus, și eparhiile ortodoxe ardelenene n'ar avea clerul pe care îl au astăzi și poate noi uniții am fi scutiți de bârfitorii ingrași. Căci biserica ortodoxă ardeleană, simțindu-se stăpână în Ardeal, făcând parte din biserica dominantă, a încercat să ne desființeze. N'a scăpat nici-o ocaziune binevenită, de a ne lovi și de a exploata momentul prielnic, sămânând în același timp, în locul iubirii evanghelice, ura omenească. Am fost defaimați și calomnizați pe toată linia și fraților din Vechiul Regat am fost prezentați în culorile cele mai sinistre, contestându-ni-se chiar dreptul de a ne numi Români. A falsificat și mistificat trecutul și istoria neamului românesc de dincoace de Carpați. Ne-au denigrat trecutul, deși lucefieri Românișmului au fost fiii bisericii unite.

Dar episcopii noștri, n'au înființat numai școli, ci au sprijinit toate manifestările de cultură ale neamului românesc; să-l amintim pe Samuil Vulcan, a că-

<sup>1)</sup> Dr. C. Pavel: Școlile din Beiuș, 1828—1928, Beiuș, 1928, p. 131.

rui viață „fu un șir lung de acte filantropice și naționale-culturale. Reședința lui a devenit un asil al tuturor celor ce aveam trebuință de ajutor. Nici o mișcare culturală națională nu s'a inițiat, fără știrea și conlucrarea lui. Nici un scriitor român n'a rămas pe care să nu-l fi încurajat și sprijinit“.<sup>1)</sup>

Dar, episcopii noștri au dat sprijin și ajutor fraților ortodoksi, și pentru ca să scape din robia sârbească. În mijlocul prigonirilor, Țichindeal, apostolul Banatului, astfel se adresează episcopului Vulcan: „Milostive patroane scoate-ne din pământul Egiptului și din casa de robie“.<sup>2)</sup> și episcopul Vulcan, i-a și ajutat și sprijinit pe românii ortodoksi să se debaraseze de jugul sârbesc, să întemeieze o eparhie românească la Arad și o școală normală, tot la Arad.

La fel lui Vulcan au fost și ceilalți episcopi ai Orăzii, toți, fără excepție, au bătut căile lui Vulcan și au jertfit venitele moșilor lor pentru cultura românească și pentru nevoile neamului nostru. O singură acuză li se poate aduce: au fost prea români și n'au făcut confesionalism.

Tot binele ce se revărsase peste aceste plaiuri pentru poporul românesc s'a revărsat din bunătatea și milostivenia acestor arhieriei; și iarăși trebuie să repetăm, că dacă aceste moșii n'ar fi existat, nu s'ar fi făcut ceea ce s'a făcut, prin acești arhieriei, pentru cultura românească și pentru ortodocși.

Aceste moșii, cari au subvenționat și sprijinit, în vremuri grele, toate manifestările de cultură românească, au fost expropriate, și'n locul lor Statul a binevoit să dea rente. Ce deosebire, în comparație cu moșiile bisericilor ortodoxe din Vechiul Regat, Bucovina și Basarabia, din veniturile cărora nu s'a jertfit nimic pentru cultura națională!

Moșiile episcopilor noastre au fost expropriate, în sgomotul de osanale alor niște îngrași, cari, numai au profitat în urma lor. S'au expropriat și moșiile Blajului, care a fost „cetatea conștiinței românești“, dar nu s'au expropriat moșiile Fondului bisericesc din Bucovina, în urma căruia Românismul n'a profitat nimic, și care azi a ajuns într'un hal fără de hal, încât azi cerșește mila Statului, cu toate acestea, noi oferim bucuros rentele în schimbul acestor moșii. Românismul n'a profitat nimic nici în urma moșilor bisericesti din Basarabia, cari, nici azi, nu sunt aservite culturii naționale.

Deși, suntem după expropriere, deposedați de moșii, arhieriei noștri bat calea vechilor tradiții. La Blaj și la Oradea se jertfesc și azi sume grele, pentru vechile focare de cultură românească și creștinească.

Arhieriei ortodoksi din Ardeal n'au dreptul să se plângă; au și ei moșii mari, au din ce să jertfească pentru binele obștesc și românesc. Care dintre din arhieriei ortodoksi se poate lăuda cu jertfele pe cari le-a adus actualul titular al episcopiei unite din Oradea pentru cultura românească și pentru prestigiul național, de pe aceste meleaguri? A jertfit din venitele sale persoanele, mai mult ca toți arhieriei ortodoksi ardeleni împreună.

Despre Episcopul ortodox Nicolae Ivan al Clujului se spune, că se laudă în gura mare că'n decurs de câțiva ani a reușit să acumuleze averi de peste 40 milioane. Mari trebuiesc să fie moșiile episco-

piei ortodoxe din Cluj, și cu toate acestea întrebați-l ce-a jertfit pentru cultura națională, și pe când are de gând să termine catedrala din Cluj? Mult scriu ziarele și de bogățiile P. S. Sale Episcopului Vartolomeu al Râmnicului, apoi multe s'ar putea spune și de averile bisericesti din Bucovina, Basarabia ba chiar despre ale Sfintei Patriarhii, dar mai bine să nu vorbim. Să nu creadă, însă cineva, că episcopia ortodoxă din Oradea, n'ar avea moșii și cu toate acestea, întrebați-i pe P. Sfinții arhieriei, că ce-au jertfit pentru Românism, în comparație cu colegul lor unit dela granița de Vest a Țării, cu toate că moșiile lor sunt administrative cu râvna și vigilența unui administrator neamț, neavând Preasfinții destulă încredere, se pare, în știința economică a fiilor lor duhovnicești.

Să nu mai continuăm. În curând va sosi timpul când toate meschinările se vor descoperi și toate vor apărea în adevărata lor lumină, care însă nu pe noi ne vor așeza în postura neplăcută a celui cu musca pe căciulă.

Dr. Valeriu Hetco,  
advocat.

(Va urma.)

## CRONICI

No. 2713/1932.

### Sărbătoarea din 9 Decembrie.

Pentru orientarea preoților și credincioșilor din parohiile, cari, cu ocaziunea ultimei arondări a Diecezelor, au trecut la Noi, comunicăm, că în Dieceza Noastră Sărbătoarea Zămislirei fără prihană din 9 Decembrie prin ordinul circular No. 2932/1926 a fost transpusă pe proxima Duminecă după ziua de 9 Decembrie. În urmare în întreaga Noastră Dieceză această Sărbătoare se va ținea uniform în Dumineca următoare zilei de 9 Decembrie.

Oradea, la 22 Septembrie 1932.

— **Publicațiune.** La Facultatea de Drept Regele Carol al II-lea din Oradea, înscrierile încep la data de 1 Octombrie, iar examenele la data de 17 Octombrie 1932.

— **Societatea de lectură „Sf. Ioan Gură de Aur“** a studenților dela Academia Teologică Română unită din Oradea, în ședința de reconstituire ținută în ziua de 23 Septembrie a. c. pentru anul școlar 1932/33, și a ales următorul comitet de conducere: Președinte: Pop Alexandru an IV. Vice președinte: Potoran Eugen an III. Secretar de coresp.: Moisa Ioan an IV. Notar I.: Bontea Petru an III. Notar II.: Pordea Pavel an II. Casier: Bandiciu Emilian an IV. Bibliotecari: Seucan Coloman an III, Leluțiu Ioan an II., Ciurdariu Alexandru an I. Arhivar: Cor-dișiu Antoniu an III. Controlori: Chișbora Florian an IV și Mureșan Gavril an III. Dirigințe de cor: Nemeș Roman an IV.

— **Aviz No. 1.** D-nii preoți purtători ai oficiilor parohiale sunt avizați, că abonamentul parohiilor la „Vestitorul“ s'a reținut din salariul pe August c. Chitanțele s'au trimis la Rvsmii protopopi, de unde pot să le ridice ocazional.

<sup>1)</sup> Iosif Vulcan: Dimitrie Țichindeal, discurs de recepție la Academia Română, București, 1895, p. 22.

<sup>2)</sup> idem, p. 17—29.

— **Aviz No. 2.** La Soc. Sf. Ioan Gură de Aur se află de vânzare *Predici* de rep. episcop Dr. Dem. Radu cu 25 Lei (volumul I).

— **Scrisoare deschisă.** Suntem rugați a publica: *Mult stimat Domnule Profesor,*

Societatea literară „Sf. Ioan Gură de Aur“ din Oradea, plăcut atinsă de înaltul gest al Domniei Voastre prin crearea fondului pentru bibliotecă „Dr. Constantin Pavel“, Vă exprimă cele mai călduroase mulțumiri, asigurându-Vă de cea mai vie recunoștință ce va ști s'o păstreze întotdeauna ilustrului cărturar mult înțelegător al Bihării. — Oradea, la 28 Septembrie 1932. Președinte: *Alexandru Pop.* Secretar: *Moisa Ioan.*

— **Misiuni populare.** 1. Misionarul Dieceziei, Pr. Dr. Dominic Neculăș, franciscan, a ținut misiuni dela 23—27 Iunie în satul Pișcari (Careii-Mari). Au luat parte și credincioșii din Ardud, venind în procesiune cu M. O. Domn Protopop Dărăbant Cornel în frunte, deasemenea și credincioșii din Ludoveni, conduși de preotul Iancic Petru, precum și credincioșii din Terebești însoțiți de parohul lor, preot Iuliu Vălean.

Mai mult decât aiurea credincioșii s'au deosebit prin sârguința de a veni la biserică și a lua parte cu râvnă mișcătoare la sfintele predici.

S'au cuminecat 1330 de persoane. Au ajutat la sfintele mărturisiri, pe lângă preoții veniți în procesiune cu poporul din satele amintite, și preotul din Moffinul-Mic, Nistor și parohul local, Mihalca Iosif.

2. S'au ținut Misiuni și în satul Bicz din Sălaj, dela 10—14 Septembrie.

Au venit în procesiune pentru a lua parte la sfintele Misiuni, credincioșii din Soconzel, (Maramureș), conduși de parohul lor preotul Ștefan Dunca. În ziua încheierii, fiind sărbătoarea sfintei Cruci, au venit cu procesiunea credincioșii din Bapța cu preotul lor, Chirilă Ioan, și credincioșii din Corni cu preotul Gheorghe Gavrîș.

Au dat ajutor părintelui Misionar M. O. Domn protopop districtual, Ioan Olteanu, din Supurul-de-Jos și preotul Pilca Teodor din Racova, pe lângă cei veniți în procesiune și preotul local; s'au cuminecat 528 de persoane.

3. Credincioșii din Sânlazăr Bihor, protopopiatul Marghita, s'au bucurat și ei de mângâierile sufletești ale sfintelor Misiuni dela 24—28 Septembrie.

Au ajutat pe Părintele Misionar la sf. Mărturisiri, Rev-simul Domn Protopop districtual precum și P. Alex. Terdic din Petreu, Preotul Man din Abrămuș și preotul local, Paul Silaghi.

Dovadă despre efectul sfintelor Misiuni, pe lângă reînvierea sufletească a credincioșilor prin sf. mărturisire și cuminecare în număr de 320 de persoane, e și aceea, că în urma Misiunilor s'a înființat Reuniunea Mariană cu 54 de membri, bărbați, femei și tineret.

Efectele văzute ale sfintelor Misiuni sunt adesea uimitoare, cine însă va putea prețui efectele nevăzute? Se vor vedea odată când se va descoperi tainele conștiinței. Se adevăresc cuvintele Apostolului către Romani (c. X—15): „*Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona.*“ „*Cât de frumoase sunt urmele, celor ce vestesc pacea, celor ce vestesc cele bun.*“

— **Ordinul al III-lea franciscan.** Pentru înflorirea vieții creștinești în mijlocul poporului nostru Prea veneratul Ordinariat a avut un gând foarte bun când a aprobat pentru Dieceza Orăzii Ordinul al III-lea franciscan. Această asociație de pietate, deja din anul trecut, a început a se stabili în mijlocul credincioșilor, și a aduce roade îmbucurătoare de îndreptare creștinească, iar anul acesta, cei cari s'au înscris anul trecut, s'au întărit în propunerea lor prin reînvierea făgăduințelor dela botez, conform regulilor. În acelaș timp s'au înscris și alții. Astfel:

În parohia *Sanislău*, în ziua de 16 Septembrie Dr. Dominic Neculăș franciscan, Superiorul acestui Ordin în Dieceza noastră, după ce a pregătit pe cei înscriși, ținând trei conferințe în biserica din Sanislău asupra mării datorii ce o are tot o.nul, mult mai mult un creștin, de a urma pe Hristos în viața sa prin lepădarea de sine și prin luarea crucii pe calea smeriniei, a sărăciei și a suferinței, iar la aceasta se ajunge în mod uimitor prin Ordinul al III-lea franciscan, a primit la făgăduința prescrisă, sau profesiune, 33 de persoane, iar a doua zi, 17 Septembrie, s'au mai înscris alte 11 persoane în frunte cu Reverendissimul Domn Protopop și Paroh, Iosif Potachi.

Deasemenea, cu aceeaș solemnitate, s'au primit la sfânta Profesiune în satul *Rușeni*, Satu-Mare, alte 30 de persoane în ziua de 18 Septembrie, și tot în aceeaș zi s'au mai înscris alte 4 persoane.

Precum în alte timpuri și în alte locuri, ordinul al III-lea a adus o reînviere radicală în toate păturile societății, redeșteptând viața creștinească, chiar până la cea mai înaltă treaptă de sfințenie printre creștinii apăsăți de grijile pământului, avem încrederea că și în mijlocul poporului nostru cu timpul va produce aceeaș redeșteptare.

— **Aviz literar!** A apărut vol. I. din *Compendiu de Teologie Morală* de Păr. Dr. Ludovic Tăutu, profesor de teologie Oradea. Prețul 200 Lei. Din vol. II.: *Poruncile*, în lucrare, sunt terminate până acum 18 coale de tipar; pe Ianuarie—Februarie 1933 va fi gata tot. — Tot pe atunci se așteaptă și apariția vol. III. *Sfintele Taine*, de prof. Dr. Nicolae Flueraș. Prețul acestora se va anunța la timp. Prenotări se primesc la Soc. Sf. Ioan Gură de Aur. Oradea.

## BIBLIOGRAFIE

— **Sacra Congregazione Orientale. Statistica** con cenni storici della Gerarchia e dei fedeli di rito Orientale. Tipografia poliglotta Vaticana, Roma 1932. 16°—576. Prețul 18 Lire it; legat în pânză 24 Lire it. — S. Congregația a bisericilor Orientale a publicat un volum de mare valoare pentru cunoașterea bisericilor orientale unite cu Roma. În prezentul volum se expune, în limba italiană, nu numai situația actuală a tuturor bisericilor orientale unite cu Roma, ci și istoricul tuturor a parte. Cine știe ce complicată și ce plină de peripeții este formarea și evoluția diferitelor rituri și frânturi de biserică orientale, va înțelege enormă muncă și tenacitate ce au depus-o Eminentă

Sa Cardinalul *Luigi Sincero*, Exc. Sa Mgr. *Ameleto Cicognani* și colaboratorii lor, între cari nu ni e posibil să nu bănuim pe Păr. *Ciril Korolevski*, care posedă vaste cunoștințe în domeniul istoriei complicate a bisericilor orientale. Volumul, care se deschide cu o simpatică fotografie a sfântului Părinte, după o prefață semnată de Em Sa Cardinalul *Luigi Sincero* Secretarul, și Exc. Sa *Ameleto Cicognani*, Assesorul Congreg. Orientale și după prezentarea istorică și actuală a Congregației Or., care diriguește acum soarta bisericilor Orientale unite cu Roma, expune în următoarea ordine alfabetică a riturilor istoricul și situația actuală a tuturor bisericilor și popoarelor aparținătoare acestor rituri: *Alexandrin* (Coptii, Etiopii), *Antiochen* sau Sir (Malancarezii, Maroniții, Sirii), *Armean* (Armenii), *Bizantin sau Grec* (Albanezii, Bulgarii, Grecii, Italo-Albanezii, Jugoslavii de rit oriental, Melchiții, Românii, Rușii, Rutenii și Ungurii de rit oriental), *Caldeu* sau siro-caldeu (Caldeii și Malabaresii). Urmează apoi Colegiile și Institutele superioare cari se ocupă cu formarea clerului bisericilor orientale. În partea a III se expune istoricul și situația prezentă a tuturor Ordinilor monastice orientale, bărbătești și femeiești, precum și a Ordinilor monastice latine cari se ocupă cu misiuni în bisericile orientale și le ajută pe aceste. Urmează apoi rezumate statistice asupra ierarhiei (dieceze, episcopi preoți) și a credincioșilor de rit oriental pe continente și apoi pe rituri. Conform acestor statistice azi sunt 84 de dieceze orientale unite cu Roma, cu 96 episcopi 8250 de preoți de mir, 2400 membrii în clerul regular și 8.179.522 de credincioși (după Rutenii cu 5.162.385 urmăm noi Românii cu 1.394.957 credincioși, celelalte rituri au mai puțin; Ungurii gr. cat. figurează cu 142.000 de credincioși). Nouă Românilor ni se dă o parte însemnată în acest schematism și sunt cuprinse toate unitățile de rit oriental, din România Ceece te doare, iăsfoind acest schematism universal, e, că pânăce Rutenii și Armenii din România au organizația lor bisericească proprie (vicariat apostolic), pânătunci Românii noștri din Ungaria (vreo 17 parohii) nu sunt pomeniți de loc, ci înglobați în eparhia *maghiară* de Hajdudorog și lăsați pradă maghiarizării complete. E dureros, dar sperăm că într'o nouă ediție a acestui anuar statistic vor figura și ei ca având administratura lor apostolică proprie. Până atunci toate omagiile noastre Congregației Orientale care ne-a dat o lucrare atât de prețioasă și mult așteptată.

— **Edmond Barszczowski.** *Carte de religie catolică — Istoria biblică a Vechiului Testament și elemente de catehism.* București, 1932. 8<sup>o</sup> -- 128.

— **Idem.** *Istoria biblică a Noului Testament și elemente de catehism.* 8<sup>o</sup> — 168. — Prețul ? — Două manuale noi de religie, pentru cl. I—II secundară. Noi, nu numai fiindcă s'au tipărit acum recent la București, cu cheltuiala Preasfinței Mitropolii Romano-Catolice de București, (unde se și pot avea: Str. Gen. Berthelot 19), ci fiindcă sunt compuse după o metodă cu adevărat nouă, neuzitată pânăcum' la noi în manuale de acest fel: adică după fiecare paragraf de istorie biblică se adaogă și doctrina afină din catehism, imbinându-se într'un mod de tot nprocos învățarea bibliei și a catehismului de-odată; afară de aceea, doctrina catehismului e repartizată iarăși, la sfârșitul fiecărui volum, în două părți, tratându-se adăogată la Vechiul Testament articolele I, X, XI și XII din „Crez“, apoi Poruncile, restul articolelor din „Crez“ (despre Isus Hristos, sf. Duh, Biserică și dp Sacramente) se tratează după Testamentul Nou. Personal găsesc foarte potrivit ca, după fiecare paragraf de narațiune biblică, să se adaogă imediat și doctrina referitoare din catehism și laud istețimea autorului în a potrivi învățăturile afine ale catehismului capitolelor respective din istoria biblică. Nu prea înțeleg însă bine rostul repețirii materiei de catehism și separat; poate, ca să se arate că acele două materii (de biblie și catehism) sunt totuș două materii deosebite. Trebuie relevat apoi stilul clar și concis al autorului, care știe

compendia cu o claritate excelentă lungile povestiri biblice în narațiuni scurte, intuitive, captivante, nescăpându-i totuș nici un amănunt. Supără, parcă totuș, că autorul nu reproduce citatele biblice întocmai, după o ediție oarecare, ci le compune singur, compendiându-le; cred că aceasta nu e admisibil (cf. p. 7, 20, 22, 47 etc). Folosește apoi cuvinte, cred eu, prea înalte inteligenței elevilor din cl. I—II liceală, cum sunt: *rezistă* (p. 15. vol. I), *decedașilor* (p. 30—1), *alternare* (I — p. 49), *miraculos* (1—74) *indecente* (I — 75) etc. Sunt apoi unele cuvinte și construcții cari pe la noi nu plac, de ex.: Duh, comuniune, misă, amândurora, cele șapte spice pline și cele șapte spice *stricate* (ale lui Faraon), mielul pascal (Paștilor), altarul milostivitor (milostivirilor la Ciplea), Samuel (Samuil), Daniel (Daniil), crângi (crengi), Niniviți (Niniviteni, ca Bucureșteni etc.), slavă, „Bucură-te Marie“ („Născătoare de D-zeu“), harți (hârți), împlinirea vremurilor (plinirea vremii, în textele noastre liturgice), arca alianței (sicriul Legii), pe tabernacolul de pe altarul .. (I—45) etc. Desigur, acest manual, deși foarte perfect în felul lui, nu poate fi introdus și la studiul religiei gr. catolice pentru deosebirea de noțiuni fundamentale ale ritului, dintre cari, să nu amintim decât deosebirea în numirea salutării îngerești („Bucură-te“ și „Născătoare“ la noi) și a noțiunii complet deosebite a *postului* și *abstinenței*, cari în capul credincioșilor noștri ar produce mare confuzie și zăpăceală definindu-le cum sunt definite la Latini (v. pp. 84 și 120 vol. I). La noi prin post se înțelege abținerea dela mâncări de dulce putând mânca și mai de multeori la zi mâncări de post, iar săturarea unică la zi se numește *ajun* (ajunez). De unde nu urmează că preoții catiheți n'ar putea folosi cu mult folos aceste manuale pentru consultare, indeosebi pentru calitățile lor semnalate de noi mai sus. Autorul, în orice caz, merită recunoștința și laudă că a îmbogățit literatura noastră catihetică românească cu două lucrări într'adevăr noi. În edițiile viitoare sperăm că se va ajunge la o cât mai mare apropiere, de nu identitate, și în *terminologia* religioasă în uz în diferitele provincii ale Țării, *quod Deus adjuvet* — P. T.

— **Octavian I. Pop:** *Colecție de doine și colinzi*, culese și prelucrate pentru cor mixt cu solo de sopran-bariton, etc. Cluj, str. Nic. Iorga 7. Prețul 50 Lei.

E un adevăr indiscutabil, că muzica populară e un izvor nesecat de frumseți, care a atras talente alese și se bucură peste tot de multă cinste. Însă pe lângă toată nizuința și uriașa muncă a unor compozitori de seamă ca Brediceanu, Dima, Vidu și alții, ea nu pare în deajuns cunoscută. În deosebi Bihorul și Sătmarul, care nu pot fi socotite întru nimic mai lipsite de această bogăție națională în raport cu alte părți ale țării, n'au ajuns să fie menționate decât doar în trecut în colecțiile făcute, Un început bun sunt cele câteva doine adunate și armonizate de maestrul compozitor Fr. Hubic.

Iată pentruce *Colecția de doine și colinzi*, a D-lui I. Pop, în care Bihorul și, mai ales, Sătmarul e bine reprezentat, e un prețios aport la cunoașterea muzicii populare și cu atât mai vârtos că Domnia sa în adunarea materialului a fost condus de un gând bun: de a fixa, după puțină producție, populare de acest gen din diferite părți ale Ardealului

Cuprinsul e următorul: 1. Doină din jurul Beiușului. 2. Doină din Sătmar. 3. Doină din Banat. 4. Din poiana Vadului. 5. Din jurul Clujului. 6. De pe Târnavă. 7. Din munții Sebeșului. 8. Prinsei 4 boi la jug. 9. Doina Iancului. 10. Tot p'ângă drum. 11. Dela noi a treia casă. 12. Colo'n munții Țebel. 13. Sus în vârful muntelui. 14. Masă rotilată. 15. Săltați câmpuri. 16. Coborît-a coborît. 17. Veniți credincioșii. 18. Colo jos în valea mare. 19. Din spre răsărit răsare.

O recomandăm atât carurilor mixte sătești, cari credem își vor face cinste executându-le, cât și iubitorilor de muzică populară.

M.